

Sygn. akt III A Ua 1208/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jacek Witkowski (spr.)
Sędziowie:	SSA Jarosław Błaszczak SSA Elżbieta Kunecka
Protokolant:	Adrianna Szymanowska

po rozpoznaniu w dniu 6 grudnia 2012 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku (...) w T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

przy udziale zainteresowanej G. F.

o ubezpieczenie społeczne i podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu

z dnia 6 czerwca 2012 r. sygn. akt VIII U 1156/11

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że odwołanie oddala;

II. zasądza od wnioskodawcy na rzecz strony pozwanej kwotę 900,- zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2012 r., sygn. akt VIII U 1156/11, Sąd Okręgowy we Wrocławiu w pkt. I zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 13 maja 2011 r. w ten sposób, że stwierdził, iż G. F. nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu w okresie od 22 września 2008 r. do 28 października 2008 r. i nie ustalił podstawy wymiaru składek u płatnika składek (...) w T. za okres objęty zaskarżoną decyzją; w pkt. II wyroku zasądził od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. na rzecz (...) w T. 600,- zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Rozstrzygnięcie Sąd wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny sprawy:

(...) w T. zawarło w dniu 18.01.2008 r. ramową umowę z (...) Wojewódzkim Urzędem Pracy w W. w ramach programu operacyjnego UE Kapitał Ludzki na realizację projektu pt.: "Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w powiecie (...)". Projekt ten był realizowany po raz pierwszy, (...) otrzymał na jego realizację w 2008 r. w formie dotacji 504.580,- zł , przy własnym wkładzie 57.200,- zł. W dniu 30.04.2008 r. zawarł umowę zlecenia z M. H. prowadzącym Instytut (...) jako kierownikiem projektu dla koordynacji projektu i nadzoru nad bieżącą dokumentacją i zarządzaniem budżetu. Projektem zostały objęte 82 osoby niepełnosprawne, dzieci i młodzież opuszczająca domy dziecka i rodziny zastępcze z powiatu (...). Wśród uczestników 30% stanowiły osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, w tym co trzeci z powodów psychicznych, ruchowych, 23% zaburzeń neurologicznych. M. H. przedstawił projekt umów z wykonawcami zaakceptowane przez ówczesnego dyrektora (...) Z. M. (1). Ogłoszono nabór wykonawców zadań projektu, zgłosiły się do niego m.in. K. S. (1) oraz G. F., które miały duże doświadczenie szkoleniowe, obie posiadały dyplomy ukończenia studiów psychologicznych i pedagogicznych, jak i podyplomowych szkół trenerów i doradców personalnych.

W dniu 19.09.2008 r. dyrektor Z. M. zawarł umowę o dzieło z G. F., która przyjęła do wykonania dzieło w postaci przeprowadzenia 195 godzin warsztatu z zakresu treningu kompetencji społecznych, aktywnego poszukiwania pracy, warsztatów grupowych, indywidualnych planów działania oraz opracowania materiałów szkoleniowych dla uczestników.

Wykonawca do wykonania dzieła używał własnych materiałów i narzędzi, termin umowy ustalono od dnia 22.09.2008 r. do 28.10.2008 r., wynagrodzenia na kwotę 29.250,- zł brutto, płatne po przedłożeniu rachunku przez wykonawcę, nadto wykonawca przekazywał (...) swoje prawa autorskie do wykorzystania dzieła, publikacji materiałów.

G. F. przygotowując zajęcia dla uczestników projektu korzystała z własnych materiałów, uwzględniła specyficzne cechy uczestników, nie wykorzystwała tych opracowań przy innych szkoleniach. Sama ustaliła zakres tematyczny zajęć i rezultaty, które mieli nabyć uczestnicy, prowadziła dziennik zajęć, ankietę wstępną i końcową dla uczestników. Ponośla we własnym zakresie koszty przejazdu, zakwaterowania i wyżywienia w czasie odbywania zajęć w Ż..

Odbiór dzieła polegał na przekazaniu kompletu materiałów szkoleniowych, wraz z kartami pracy wykonywanej przez uczestników, dziennika zajęć, indywidualnych planów pracy dla uczestników komisji powołanej przez (...) w T. w osobach kierownika projektu M.H. i pracownika (...) T. C. (1). W dniu 28.10.2008 r. został sporządzony protokół zdawczo-odbiorczy dzieła wykonanego przez F. i podpisany przez wyżej wymienionych. Komisja miała ocenić stopień wykonania projektu poprzez analizę opracowań przedłożonych przez wykonawcę, indywidualne plany pracy dla każdego z uczestników, dzienniki zajęć, ankiety końcowe. Do obowiązków (...) należało ustalenie miejsca zajęć, odbywały się w Ż.; prowadzone przez G. F. i w T.; przez K. S. stworzenie harmonogramu zajęć; wyposażeniem sal w środki techniczne, zajmował się T. C. (1). Nie było żadnej kontroli nad stroną merytoryczną zajęć prowadzonych przez G. F., zamawiający nie ingerował w żaden sposób w przekazywane przez nią treści.

G. F. opracowanie tematów z zajęć prowadzonych z uczestnikami pozostawiła w formie pisemnej do wykorzystania przez (...) w T.. Tematy te dotyczyły: pojęcia stresu, zagadnień z autoterapii i komunikacji interpersonalnej, asertywności, zagadnień zachowania się na rynku pracy, treningu umiejętności społecznych i aktywnego poszukiwania pracy.

W okresie od 22.09.2008 r. do 28.10.2008 r. G. F. nie miała żadnego tytułu do ubezpieczenia społecznego i nie miała świadomości skutków prawnych w tym zakresie wynikających z umowy o dzieło. Wynagrodzenie z tej umowy otrzymała do 30 dni od sporządzenia protokołu zdawczo-odbiorczego.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd orzekł, że odwołanie jest uzasadnione.

W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał, że spór w sprawie wymagał ustalenia charakteru prawnego umowy z dnia 22.09.2008 r. zawartej, między G. F. a (...) w T., nazwanej przez strony umową o dzieło.

Sąd ocenił, że analiza materiału dowodowego zebranego w sprawie w postaci: programu projektu „Program Operacyjny Kapitał Ludzki” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, realizowanego dla podopiecznych (...) w T., budżetu projektu, którym dysponował wnioskodawca, umowy o dzieło z G. F., protokołu odbioru dzieła, dokumentów dotyczących kwalifikacji zawodowych zainteresowanej, opracowanie tematyki szkoleń przeprowadzonych w ramach projektu, końcowych ankiet oceniających szkolenie, sprawozdania z realizacji projektu, dziennika zajęć, zeznań świadków i byłego dyrektora Z. M. i pracownika T. C., a także zeznań zainteresowanej G. F., pozwala na przyjęcie tezy, iż treść umowy sposób jej wykonania wskazuje na przewagę elementów charakteryzujących umowę o dzieło, regulowaną w przepisach art. 627-646 kc.

Ponadto Sąd zaznaczył, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, w której obowiązki G. F., wynikające z umowy, miały szerszy zakres niż tylko przeprowadzenie cyklu zajęć, gdyż wykonanie umowy wymagało od niej przedłożenia opracowania pisemnego omawianych zagadnień, a także przedłożenia indywidualnego planu pracy dla każdego uczestnika, należało przyjąć, że taki rezultat jej pracy miał materialną postać. Prawa do korzystania z tych opracowań przeniosła autorka na zamawiającego, co również wynikało z umowy o dzieło. W przypadku G. F., kwalifikacje dokumentowane dyplomami ukończonych przez nią uczelni, kursów i szkoleń, a także doświadczenie zawodowe (k. 217-222 akt ZUS), świadczą o tym, iż dla wnioskodawcy ważne były umiejętności i doświadczenie zawodowe osoby realizującej projekt, który po raz pierwszy pojawił się w działalności (...) w T..

Sąd podkreślił, że z zeznań świadka Z. M., T. C., jak i założeń budżetu jaki otrzymał (...) w T. na realizację tego projektu, wynika, iż to nie chęć „zaoszczędzenia” na składkach na ubezpieczenie społeczne kierowała zamawiającym, ale przeświadczenie, iż umową najbardziej nadającą się do realizacji zadań projektu, jakim była aktywizacja osób niepełnosprawnych psychicznie w powiecie (...) była umowa o dzieło. Dlatego też umowy zawartej z G. F. na realizację w okresie od 22.09.2008 r. do 28.10.2008 r. zajęć z zakresu treningu kompetencji społecznych, aktywnego poszukiwania pracy, warsztatów grupowych, indywidualnego planu działania, wraz z opracowaniem materiałów szkoleniowych dla jego uczestników, nie można traktować jako typowej „umowy o świadczenie usług edukacyjnych”, jak nazwał ją pozwany, gdyż oprócz wyników niematerialnych - przekazania wiedzy i nowych umiejętności zakończyła się ona również konkretnym rezultatem w postaci opracowanych przez autorkę materiałów szkoleniowych dla uczestników projektu. Zebrane w sprawie dowody, przekonują do racji wnioskodawcy. Skoro zatem umowa o dzieło, zawarta między (...) w T. w ramach projektu „wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w powiecie (...)” mają w przeważającej mierze cechy charakterystyczne dla umowy o dzieło, to brak podstaw do wydania obu zaskarżonych przez wnioskodawcę decyzji. Wykonawca umowy o dzieło nie został wymieniony w katalogu osób podlegających obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu z art. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ani wypadkowemu z art. 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, co pociąga niemożność ustalenia podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia.

Wobec tak poczynionych ustaleń Sąd I instancji orzekł o zmianie zaskarżonych decyzji i stwierdził, że G. F. nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu w okresie od 22 września 2008 r. do 28 października 2008 r. i nie ustalił podstawy wymiaru składek u płatnika składek, tj. (...) w T..

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w związku z § 6 i 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Z wyrokiem nie zgodził się organ rentowy zaskarżając wyrok w całości, zarzucając mu:

1. naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 pkt 2 oraz art. 41, art. 46 i art. 47 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) [dalej u.s.u.s] poprzez błędne uznanie, że umowa cywilnoprawna łącząca G. F. i (...) w T. jest umową o dzieło, a co za tym idzie, błędne ustalenie, iż zainteresowana nie

podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, tj. ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu wykonywania umowy zlecenia na rzecz wnioskodawcy w okresie od 22.09.2008 r. do 28.10.2008 r., który co za tym idzie winien zostać zwolniony z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe z tytułu zatrudnienia G. F. za miesiąc październik 2008 r.,

2. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i zastosowanie art. 627 k.c. oraz art. 734 k.c. przy przyjęciu, że umowy zawierane przez wnioskodawcę są umowami o dzieło, podczas gdy prawidłowa wykładnia i zastosowanie wskazanych przepisów wskazuje, iż zainteresowana wykonywała umowę zlecenie,

3. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i błędną ocenę mocy i wiarygodności materiału dowodowego.

Wobec tak przedstawionych zarzutów strona apelująca wniosła o:

- zmianę wyroku Sądu I instancji w całości i oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację (...) w T. wniosło o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest zasadna.

W pierwszej kolejności wskazać należy, na treść przepisów regulujących zasady podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. I tak w myśl art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2009.205.1585 j.t.), obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem Cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

Z kolei zgodnie z art. 627 ustawy z dnia z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks Cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 ze zm.) przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia.

Wskazać należy, że umowa o dzieło jest umową, w której przyjmujący zamówienie zobowiązuje się wykonać oznaczone dzieło dla zamawiającego, za zapłatę określoną w umowie. Umowa o dzieło jest umową rezultatu, tzn. dochodzi do skutku w momencie uzyskania określonego w umowie rezultatu. Oznaczenie dzieła powinno nastąpić w sposób nie budzący wątpliwości, o jaki rodzaj dzieła chodzi. Za dzieła kodeks cywilny uznaje przy tym zarówno dobra materialne, jak i niematerialne. Przy czym dobro niematerialne powinno być utrwalone w postaci materialnej. Głównym obowiązkiem przyjmującego zamówienie na określone dzieło jest jego wykonanie w wyznaczonym terminie. Może wykonywać je w dowolny, najlepszy dla siebie sposób. Podobnie, jak w innych umowach cywilnoprawnych, między stronami umowy o dzieło nie występuje stosunek podporządkowania. Jej zasadą jest równość stron tego stosunku prawnego. Przyjmujący zamówienie nie podlega kierownictwu zamawiającego przy wykonaniu dzieła. Sam decyduje o metodzie, czy technice wykonania. Wykonawca dzieła dysponuje też samodzielnością co do miejsca i czasu przygotowania dzieła, byleby tylko dostarczył go w umówionym terminie. Ryzyko osiągnięcia umówionego rezultatu i przekazania go zamawiającemu zasadniczo obciąża wykonawcę. Przedmiotem świadczenia drugiej strony kontraktu, tj. zamawiającego, jest wynagrodzenie.

Natomiast w myśl art. 734 § 1 Kodeksu Cywilnego przez umowę zlecenia przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonej czynności prawnej dla dającego zlecenie. Zgodnie z art. 750 Kodeksu Cywilnego do umów o świadczenie usług, które nie są uregulowane innymi przepisami, stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu.

Istotą umowy zlecenia jest zobowiązanie się osoby fizycznej przyjmującej zlecenie (zleceniobiorcy) do wykonania w ciągu pewnego czasu określonej czynności prawnej lub faktycznej na rzecz dającego zlecenie (zleceniodawcy). Umowa zlecenia jest umową starannego działania co oznacza, że zleceniobiorca zobowiązuje się przy jej wykonaniu do dołożenia należytej staranności, natomiast nie zobowiązuje się, że czynność jego przyniesie rezultat oczekiwany przez zleceniodawcę. Świadczący usługę nie odpowiada za osiągnięcie pewnego rezultatu. Jego obowiązkiem jest natomiast dołożyć wszelkich starań, aby osiągnąć zamierzony rezultat. Sposób wykonania leży w jego gestii, choć zleceniodawca może udzielać istotnych wskazówek, które wykonawca powinien respektować. Ten rodzaj umowy cechuje się brakiem sytuacji podporządkowania pracodawcy oraz brakiem limitu liczby zawieranych umów z jednym pracodawcą.

Podsumowując, w odróżnieniu od umowy zlecenia, umowa o dzieło wymaga, by starania przyjmującego zamówienia doprowadziły do konkretnego, w przyszłości, indywidualnie oznaczonego rezultatu. Umowa zlecenia nie akcentuje tego rezultatu, jako koniecznego do osiągnięcia, nie wynik zatem (jak w umowie o dzieło), lecz starania w celu osiągnięcia tego wyniku, są elementem wyróżniającym dla umowy zlecenia, tj. przedmiotem istotnym.

Przenosząc powyższe regulacje na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że z ustalonego w sprawie stanu faktycznego wynika, iż zainteresowana zobowiązana była do opracowania i przeprowadzenia zajęć poprzez podejmowanie szeregu jednorodzących, powtarzających się czynności.

Celem zawartej umowy było więc regularne szkolenie-nauczanie z przedmiotu, z którego zainteresowana była specjalistą, w zależności od liczby godzin jakie przewidywał uprzednio przygotowany przez (...) program projektu. Szereg tych samych czynności jakimi było przeprowadzanie zajęć w liczbie 195 godzin warsztatowych, w oparciu o materiały sporządzane w oparciu o doświadczenia nabyte w trakcie własnej nauki uniwersyteckiej nie może być potraktowane jako "dzieło".

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wolą stron umowy było świadczenie usług, a nie wykonanie dzieła, gdyż to nie wynik, ale określone działania były istotne dla realizacji umowy, a z materiału dowodowego wynika, iż to z tych działań zainteresowana była rozliczana.

Gdy treścią świadczenia jest prowadzenie szkoleń z określoną grupą słuchaczy nie można za rezultat odpowiadający pojęciu dzieła, w rozumieniu art. 627 k.c., uważać realizację programu, zakończenie cyklu zajęć, lub nawet przedłożenie materiałów opracowanych na potrzeby szkolenia, gdyż efekt tej pracy stanowić może jedynie wiedza nabyta przez słuchaczy.

Podkreślić należy, iż przygotowany przez (...) projekt systemowy był współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, a zatem po pierwsze musiał wpisywać się w określone ramy ustalone przez instytucje zarządzające funduszami unijnymi, a po drugie podlegał akceptacji tychże instytucji. Z treści charakterystyki projektu wynika, iż jego celem głównym jest ułatwienie dostępu do aktywnych form integracji społecznej i zawodowej osób korzystających z pomocy (...), a celami szczegółowymi podniesienie kwalifikacji zawodowych, poziomu kompetencji i umiejętności społecznych, podniesienie aktywności zawodowej, próba zmniejszenia zagrożenia wykluczeniem społecznym i bezradności społecznej, próba zniwelowania zachowania wywołanego długotrwałym bezrobociem oraz próba przełamania stereotypowego myślenia o sposobie poszukiwania pracy.

Powyższe wytyczne wskazują jednoznacznie, iż celem projektu było przeprowadzenie szkoleń, z zachowaniem starannego działania, mające na celu rozwinięcie umiejętności osób objętych programem.

Jak słusznie podniósł organ rentowy w apelacji, projekt, jak i późniejsze jego wykonanie, nie zmierzał do uzyskania ściśle oznaczonych i wymiernych rezultatów, np. nauczenie 30 osób pisania poprawnego życiorysu - przewidywał

jedynie podjęcie działań niesprawdzalnych, zależnych od grupy docelowej, dokonanie prób poprawy sytuacji życiowej uczestników.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny stwierdza, że praca realizowana przez Zainteresowaną na rzecz (...) w T. nosiła cechy procesu dydaktycznego - szkoleniowego, który bezpośrednio nie przynosił żadnych wymiernych rezultatów.

Treścią zobowiązania zainteresowanej było de facto działanie staranne, ukierunkowane na realizację celów określonych w projekcie, a zatem było próbą podniesienia kompetencji i umiejętności uczestników szkolenia.

Reasumując Sąd Apelacyjny wskazuje, że zarzuty apelacji w zakresie rodzaju łączącej zainteresowaną oraz (...) w T. umowy, zasługują w pełni na uwzględnienie, a ocena Sądu I instancji ukierunkowana na umowę o dzieło w okolicznościach sprawy, jest dowolną i dokonaną z przekroczeniem granic oceny materiału dowodowego wyznaczonych treścią art. 233 § 1 kpc.

Tym samym stwierdzić należy, że zaskarżona decyzja stwierdzająca obowiązek podlegania G. F., jako wykonującej umowę zlecenia na rzecz (...) w T., ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu od dnia 22 września 2008 r. do dnia 28. października 2008 r. jest prawidłowa.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że odwołanie oddalił.

Orzeczenie o kosztach Sąd wydał w oparciu o przepis art. 98 kpc, z uwzględnieniem przepisów § 6 pkt 4 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 z późn zm.).